

Taşımali Eğitim Yapılan İlkokul ve Ortaokullarda Yönetici ve Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar

[Eyüp YANBAKAR](#)¹, [Dilaver BULUT](#)², [Mustafa MART](#)³, [Ramazan YAVUZ](#)⁴

¹MEB Yönetici Tokat; ²MEB Yönetici Turhal; ³MEB Yönetici Nizip; ⁴MEB Yönetici Gaziantep

Atf için: Yanbakar, E., Bulut, D., Mart, M. ve Yavuz, R. (2023). Taşımali Eğitim Yapılan İlkokul ve Ortaokullarda Yönetici ve Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar. *Spor, Eğitim ve Çocuk*. 3(1), 1-27. DOI: 10.5505/sec.2023.92400

Geliş Tarihi: 14.01.2023

Kabul Tarihi: 27.01.2023

Yayın Tarihi: 31.01.2023

Öz

GİRİŞ ve AMAÇ: Taşımali eğitim yapılan ilkokul ve ortaokullarda yönetici ve öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini incelemek.

YÖNTEM ve GEREÇLER: Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasından yararlanılmıştır.

BULGULAR: Hijyen şartlarının sağlanamadığı, yemekhanenin yetersiz olduğu, yetersiz ısıtma sistemi ve servislerin geç geliyor olması, öğle araları çocukları kontrol etmenin zor olması, servislerin zamanında gelmemesi ve taşırken acele etmeleri, serviste şoförden başka yardımcı olmaması, yemekhanenin küçük olması, okulun taşımali olmasından dolayı okul dışı etkinliklerin yapılamaması, sınıf mevcutlarının bazen sınıf kapasitesinin üstüne çıkması ve personel sorunu gibi sonuçlar elde edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ: Araştırmaya göre servis, yemek, eğitim-öğretim ve okul veli ilişkileri boyutlarında istenen nitelikler elde edilmediğinden bu boyutlardaki hizmetlerin geliştirilmesi yükseltilmesi için olanakların ve denetimlerin artırılması, servis şoförlerinin eğitim seviyesi hizmet içi eğitim benzeri faaliyetlerle yükseltilmesi, araçların denetiminin periyodik olarak trafik ekiplerince gerçekleştirilmesi, taşıma merkezi okulların iş yüklerinin azaltılması veya yeterli personel görevlendirilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Taşıma, Taşımali Eğitim, Taşımali Eğitim Sorunları.

Problems Encountered by Administrators and Teachers in Primary and Secondary Schools with Transported Education

Abstract

INTRODUCTION: To examine the opinions of administrators and teachers about the problems faced by administrators and teachers in primary and secondary schools where bussed education is provided.

METHODS: Case study, one of the qualitative research methods, was used.

RESULTS: Out-of-school activities are not possible due to the lack of hygiene conditions, insufficient dining hall, inadequate heating system and late shuttle services, difficult to control children at lunch breaks, shuttle busses not arriving on time and in a hurry, no help other than the driver in the bus, the cafeteria being small, the school being bussed. Results such as not being able to do it, the class sizes sometimes exceeding the class capacity, and the personnel problem have been obtained.

DISCUSSION AND CONCLUSION: According to the results of the research, since the desired qualifications in the dimensions of service, food, education-training and school-family relations cannot be achieved, increasing the possibilities and inspections for the development of services in these dimensions, training, periodic inspection of service drivers and vehicles by traffic teams, transportation, reducing the workload of central schools or It was concluded that sufficient personnel should be appointed.

Keywords: Transport, Transported Education, Bussed Education Problems

GİRİŞ

Eğitim, ülkelerin kalkınma ve gelişmelerini sağlayan önemli ve öncelik vermeleri gereken bir hizmet alanıdır. Eğitim canlı bir yapıdır, bundan dolayı daima gelişim ve değişime ihtiyaç duyar. Ülkeler, eğitim ve öğretim faaliyetlerini yerine getirirken farklı uygulamalar benimsemektedirler. Eğitim uygulamalarının ihtiyacı karşılama noktasında çok yönlü değerlendirilmesi gerekmektedir. Eğitim sisteminin gelişmelere ve zorluklara karşılık verecek esneklikte olması bu bakımdan önemlidir.

Ülkelerin olağanüstü gayretlerine rağmen eğitim ve öğretim sisteminin dışında kalan milyonlarca kişi bulunmaktadır. Yaşam zorlukları ve coğrafi koşullar bu bağlamda önemli yer tutmaktadır. Ülkelerin refah düzeyleri ve kalkınmalarının eğitime bağlı olduğu göz önüne alındığında; eğitimde kalitenin artırılması için okullaşma oranının artırılması, insanlar arasında fırsat eşitliğinin korunması ve okullara erişimin sağlanmasının önemli olduğu görülmektedir. Taşımali eğitim uygulamasının arka planında da bu amaçlar yer almaktadır. Taşımali eğitim, milli eğitim müdürlüklerince belirlenen taşıma merkezi okul ve kurumlara öğrencilerin eğitimini devam ettirebilmeleri için günü birlik taşınması uygulaması (Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği, 2014) şeklinde tanımlanmaktadır.

Ülkemizde zorunlu eğitim uygulaması yapılmaktadır. 2012 yılında zorunlu eğitim süresinin 12 yıla kademeli olarak çıkarılması Türkiye Büyük Millet Meclisinde kanun teklifi ile kabul edilmiştir. Böylece eğitimin her kademesi, ilkökul, ortaokul ve ortaöğretim 4'er eğitim yılı olarak düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 2012). Bu düzenleme 12 yıllık zorunlu eğitim süreci getirdiği için okul çağındaki tüm çocukların eğitim ve öğretim imkânından yararlanabilmesinin önü açılmıştır. Ancak ek maliyetlerin fazlalığı yüzünden her yere okul yapılamamıştır. Okul sayılarının yetersizliği taşımali eğitim uygulamasının önemini bir kez daha göstermiştir. Ülkemizin coğrafi koşullarına bağlı olarak dağınık yerleşim yerleri ve dağınık nüfus gerçeği söz konusudur. Dağınık nüfus sonucunda yerleşim yerlerinde okul kurulması için gerekli şartlar oluşamamıştır. Okulun kurulamaması sonucunda dağınık yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar eğitim ve öğretim faaliyetlerinden yeterince faydalanamamışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı bütün çocukların eğitim ve öğretimi eşit şekilde alabilmeleri için farklı çözümler üzerinde çalışmaktadır. Bunlardan bir tanesi de "Taşımali Eğitim Modelidir" (Kavak, 1997).

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinden tüm bireylerin yararlanması, imkân ve fırsat eşitliğinin sunulabilmesi amacıyla uygulamaya başlanılan taşımali eğitim sistemi ortaya birçok sorunun da çıkmasına neden olmuştur (Altunsaray, 1996; Bilek ve Kale, 2012; Cinoğlu, Demir ve Öztürk, 2014; Kaya ve Aksu, 2009; Kayhan, 2014; Kefeli, 2005; Küçükkoğlu ve Küçükkoğlu, 2006; Yalçın, 2006; Yeşilyurt, Orak, Tozlu, Uçak ve Sezer, 2007; Yurdabakan ve Tektaş, 2012). Yurt içi alanyazın

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

incelendiğinde bu sorunlar genel itibariyle; öğretmen veli, öğretmen öğrenci iletişimi, sağlık sorunları, ulaşım, beslenme, ders durumları ve öğrencilerin uyum konusunda yaşamış oldukları sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır (Arı, 2000; Küçüksüleymanoğlu, 2006).

Uluslararası alanda UNESCO'nun katkıları sonucu birçok ülkede, örneğin ABD, Avustralya ve Yeni Zelanda'da Taşınabilir Eğitim Sistemi uygulanmaktadır. Ülkemizde ise ilk defa 1989-1990 eğitim ve öğretim yılının ikinci yarısında uygulanmaya başlanmıştır. Kırıkkale'de 3 ve Kocaeli'de 2 merkez olmak üzere toplamda 5 eğitim merkezinde uygulamaya geçilmiştir. Uygulanan merkezlerdeki memnuniyet neticesinde 1990 - 1991 eğitim ve öğretim yılı itibariyle Van, Kocaeli, Eskişehir, Çankırı, Konya, Kırklareli, Çanakkale, Antalya ve Balıkesir illerinde toplamda 77 eğitim merkezinde uygulanma kararı alınmıştır (Büyükkaragöz ve Şahin, 1995).

Taşınabilir eğitim, normal eğitim uygulamasından farklı parametreleri barındırmaktadır. Bunlar; servis şoförleri, servis, yemekhaneler, beslenme şekilleri ve okul düzeni şeklinde sıralanabilir. Taşınabilir eğitim yapılan okulda, taşınabilir öğrenciler ve diğer öğrenciler için olumlu ve olumsuz birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Taşınabilir eğitim sisteminin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için ortaya çıkabilecek olumsuzlukların kapsamlı bir şekilde belirlenip incelenmesi ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Böylece taşınabilir eğitimde yaşanan sorunların çözümü sağlanacaktır (Bilek ve Kale, 2012).

Milyonlarca öğrencinin bu sistem içerisinde eğitim ve öğretim görmesi taşınabilir eğitim sistemini, sistemin ana parçaları ve sistemin yöneticisi ve denetleyicisi konumundaki okul yöneticilerinin görüşleri dikkate alınarak taşınabilir eğitimde taşıma kaynaklı sorunların araştırılmasını ve bu sorunların gün yüzüne çıkartılmasını önemli kılmaktadır. Ulusal alanyazın incelendiğinde taşınabilir eğitim ile ilgili çalışmaların yapıldığı ancak taşıma kaynaklı sorunlarda yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine ayrıntılı olarak yer verilmediği görülmüştür (Yurdabakan ve Tektaş, 2013; Küçüksüleymanoğlu, 2006).

Bu araştırmada taşınabilir eğitim uygulamasında taşıma kaynaklı sorunlar, taşınabilir eğitim uygulamasından sorumlu olan okul yöneticilerinin görüşleri esas alınarak belirlenmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır. Türkiye'de taşınabilir eğitimde taşıma kaynaklı sorunların tespitini ortaya çıkarmaya yönelik bir araştırmanın olmaması bu araştırmanın önemini ayrıca artırmaktadır. Araştırma sonunda tespit edilecek sorunlara öneriler sunulmaya çalışılacak olması araştırmanın önemini artırmaktadır. Taşınabilir eğitim ile ilgili harcamaların ve yararlanan öğrenci sayısının çok büyük bir organizasyon olduğu görülmektedir. Bu kadar büyük bir organizasyonda taşıma kaynaklı sorunların incelenmesinin araştırmayı önemli kılacağı düşünülmektedir.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

Taşımali Eğitim

Öğrencilerin taşınması işi yani taşımali eğitim, nüfus sayısı az ve dağınık bir yerleşim biriminde oturan öğrencinin veya eğitim ve öğretime elverişli olmayan okullarda eğitimini sürdürmekte olan öğrencilerin milli eğitim müdürlüklerinde oluşturulan komisyonlarca seçilen merkezlerdeki okullara günü birlik taşınarak öğrencinin eğitimine devam etmesini sağlama şeklinde tanımlanabilir (Küçüksüleymanoğlu, 2006).

8 yıllık zorunlu eğitimin kabul edilmesiyle zorunluluk kapsamında bütün öğrencilerin eğitime kavuşturulma zorunluluğu, dağınık ve küçük yerleşim yerlerindeki öğrencilerin ilköğretime dâhil edilmek istenmesi, birleştirilmiş sınıf uygulamasında okuyan öğrencilerin bağımsız ilkokullara taşınarak daha kaliteli bir eğitim ve öğretim almasını sağlama gereksinimi Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından taşımali eğitim projesini başlatmasına neden olmuştur (Kavak, 1997). Taşımali eğitimin sisteminin ana amacı bütün ülkede eğitimi yaygınlaştırmak ve öğrenciler arasında eğitimde adaleti sağlamaktır (Ağırkaya, 2010).

Öğrencilerin taşınarak eğitime kavuşturulması işi ilk olarak 1989-1990 Eğitim Öğretim yılının ikinci yarısında ilköğretim kademesinde Kocaeli ilinde 2 ve Kırıkkale ilinde 3 merkez pilot uygulamaya alınarak uygulanmıştır. Belirlenen 5 merkezde toplam 12 okulda 305 öğrenci 5 merkez okula taşınmıştır. Pilot uygulamalardan sonra dönemin İlköğretim Genel Müdürü A. Ekrem YANGIN şu açıklamalarda bulunmaktadır: Taşımali eğitim uygulamasıyla fırsat eşitliği sağlanmış, taşınan öğrenciler normal eğitim yapan okullara kavuşmuştur. Taşınan yerlerde birleştirilmiş sınıf uygulamasının bitmesiyle öğretmen yetersizliği azalmıştır. Özellikle kız öğrencilerde okullaşma oranı artmıştır. Eğitimde nitelikli bir ortam sağlanmıştır. Taşımali eğitim ile öğrencilerin başarı durumu artmıştır. Taşımali eğitim kapsamındaki çocuklar kültürel ve sosyal yönden gelişmiş çevrelere girmeleri ile temizlik, giyim ve sağlık konusunda daha olumlu davranışlar gelişmiştir. Taşımali eğitim ile küçük yerleşim yerlerindeki okul ve lojman yapımları durdurulmuştur. Taşımali eğitimden dolayı kapatılan okullara ödenek gönderilmediğini belirterek taşımali eğitim uygulamasını değerlendirmiştir (Yangın, 1991). Pilot uygulamalarda elde edilen başarı ve avantajlar dikkate alınarak 1990-1991 Eğitim Öğretim yılında dokuz ilde Eskişehir, Antalya, Balıkesir, Çanakkale, Çankırı, Van, Konya, Kocaeli ve Kırklareli illerinde de taşımali eğitim uygulamasına geçilmiştir (Büyükkaragöz ve Şahin,1995). 11 Nisan 2012'de zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile birlikte sadece ilköğretimi kapsayan taşımali eğitim ortaöğretim kademesini de içine alacak şekilde genişlemiştir. Taşımali eğitimin olumlu yanlarının olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Ancak, beraberinde birtakım zorlukları da ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan zorluklar taşımali eğitimin sağlıklı ve düzenli işlemesine engel teşkil etmektedir. Yaşanan zorlukların ortaya çıkarılması, analiz edilmesi ve tespit edilen zorluklara karşı gerçekçi çözümlerin bulunması taşımali eğitim sisteminin daha sağlıklı ve düzenli işlenmesine ve maksimum fayda vermesinde etkili olacaktır (Recepoğlu, 2009).

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

Taşınmalı eğitim sistemi, 1994 yılına kadar çıkarılan bazı emir ve yayınlanan genelgeler ile uygulanmaya çalışılmıştır. Ancak yaşanan bazı sıkıntılar ve ortaya çıkan yeni gelişmeler neticesinde ilk defa “Taşınmalı Eğitim Yönergesi” çıkarılarak hukuki bir zemine kavuşmuştur. Taşınmalı eğitim sisteminde hedeflenen verimin elde edilmesi, etkinliğinin artması ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçların karşılanabilmesi için 15 Nisan 2000 tarih ve 24021 sayılı Resmî Gazete ile "Taşınmalı Eğitim Yönetmeliği" yayınlanmıştır. Süreç içerisinde bazı değişikliklere gidilmiştir. Bu değişiklikler 17 Ağustos 2000 tarih 24143 sayılı Resmî Gazete ile ve 27 Şubat 2004 tarih ve 25386 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. İlgili yönetmelik 11 Eylül 2014 tarih ve 29116 sayılı Resmî Gazete ile güncellenmiş olup taşınmalı eğitim sistemi yayınlanan bu yönetmelik hükümlerine göre uygulanmaya devam etmektedir.

Uygulanan yönetmelik altı (6) bölümden oluşmaktadır. Yönetmeliğin ilk bölümünde amaç, kapsam, dayanak ve tanımlar bölümüne yer verilmiştir. Yönetmeliğin amacı “Millî Eğitim Temel Kanunu ile tanınan eğitim hakkından yoksun kalması muhtemel ilköğretim, ortaöğretim ve özel eğitim okul/kurumlarına devam eden öğrenciler ile yaygın eğitim hizmetinden yararlanan özel eğitim kursiyelerinin resmî okul/kurumlarda taşıma yoluyla eğitime erişimlerini sağlamak için gerekli usul ve esasları belirlemektir” şeklinde ifade edilmiştir. 2. maddede yönetmeliğin kapsamını “Taşıma yoluyla eğitime erişim uygulaması ile ilgili iş ve işlemleri kapsar” şeklinde belirtmektedir. 3. madde yönetmeliğin dayandığı hukuki dayanakları belirtmektedir.

Taşınmalı eğitim uygulaması ile Türkiye’de zorunlu eğitim kapsamındaki tüm öğrencilere ulaşılması amaçlanmıştır. Bazı nedenler; öğretmenin olmaması, okulun kapanmış olması, yeterli sayıda dersliğin olmaması, eğitim alanının yetersiz oluşu, ders araç ve gereçlerin yetersizliği veya olmayışı gibi nedenlerin ortadan kaldırılmak istenmesi taşınmalı eğitim uygulamasının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Taşınmalı eğitim uygulamasının ortaya çıkış nedenlerini 6 başlıkta toplamak mümkündür (Seçer ve Yanpar Yelken, 2009):

- 1-Eğitimin Yaygınlaştırılmasının İstenmesi.
- 2-Yerleşim Birimlerinin Dağılıklığı.
- 3-İç Göçler.
- 4-Eğitimde Niteliğin Artırılma Çabası.
- 5-Maliyetlerin Azaltılma Düşüncesi.
- 6-Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Sağlanmaya Çalışılması.

Yukarıda sayılan nedenler ilgilileri bir arayış içerisine sokarak taşınmalı eğitim uygulamasının ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

Türkiye’deki dağınık bir yerleşim, eğitimin yaygınlaştırılması ve fırsat eşitliği, iç göçler vb. nedenlerden dolayı taşınabilir eğitim uygulamasının gerekliliği ve olumlu yönlerinin olduğu ortadadır. Ancak bu uygulamada bazı sorunlarla da karşı karşıya gelmektedir. Taşınabilir eğitim uygulamasında karşılaşılan başlıca sorunlar şöyle özetlenebilir;

-Taşıma merkezi okulların fiziki durumunun ve eğitim araç gereçlerinin yetersiz olması taşıma merkezi okullardaki eğitim-öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemekte ve bu okullardaki öğrenci başarısı üzerinde de olumsuz etkiler oluşturmaktadır (Ergüneş ve Altunsaray, 1998).

-Öğrencileri taşıyan araçların kapasitelerinin öğrenci sayısına göre planlamasının yapılamadığı için çoğu zaman her öğrenciye ulaşım esnasında bir koltuk düşmemekte ve bazen öğrenciler ayakta yolculuk etmek zorunda kalmaktadır. Taşıma araçlarının birçoğunun eski, bakımsız olması kısmen bu araçlardaki öğrencilere ısınma sorunu oluşturmaktadır (Ergüneş ve Altunsaray, 1998).

Taşınabilir eğitim okullarına taşınabilir gelen öğrencilere taşıma aracında rehber öğretmen görevlendirmesinin yapılmaması ve bu araçları öğrenci velilerinin ve diğer köy halkının da kullanması yine öğrencilerin ayakta yolculuk etmesine neden olmaktadır (Karakütük, 1998).

Taşınabilir eğitim sistemi uygulanmaya başlandığı ilk yıllardan bugüne geliştirilerek çeşitli yönleri ile değerlendirilmiştir. Taşınabilir eğitim uygulamasının faydaları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Bostancıoğlu, 2002).

- Taşınabilir eğitim kapsamına alınan bazı öğrencilerde uyumsuzluk ve bazı öğrencilerde ise çekingen davranışlar gözlemlenmiş olsa da genellikle bu öğrencilerin çevre ve okula uyum sağladıkları fark edilmiştir. Buna bağlı olarak da taşınan öğrencilerin faaliyetlere katılımlarının daha yüksek olduğu diğer köylerle kurulan ilişkiler sonucunda kültürel ilişkilerin ivme kazanması ile takım ruhunun kazanıldığı, birlik ve beraberlik duygularının egemen olduğu gözlemlenmiştir.

-Taşınabilir eğitim ile merkez okula taşınan öğrencilerde temizlik alışkanlığının geliştiği, toplumsal kurallara uyum gösterme alışkanlığı kazandıkları, toplumsal yaşantıya kolayca ayak uydurmada başarılı oldukları gözlemlenmiştir (Bostancıoğlu 2002).

-Taşınabilir eğitim ile taşıma merkezi okula taşınan BSİÖ öğrencilerinin büyük bir kısmı, taşınabilir geldikleri merkezi okulda ayrı sınıf ve şubelerde eğitim açısından daha avantajlı bir ortama girmiş ve bu ortamda gördükleri eğitim öğretim neticesinde kısa sürede okuma-yazmayı öğrenmiş; bilgi, beceri ve davranışlarında büyük bir değişim ve gelişim olduğu tespit edilmiştir. Bu değişim ve gelişim nihayetinde bu çocukların iyi dereceler ile sınıf geçmelerine, ders araç ve gereçleri kullanma imkânına kavuşmalarına, konuşma ve şivelerindeki farklılıkların ortadan kalkmasına ve sonuç olarak Türkçeyi iyi kullanmalarına neden olmuştur (Bostancıoğlu, 2002).

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

-BSİO'lara en az bir sınıf öğretmenin görevlendirildiği dikkate alındığında öğretmenlerin tek öğretmen olarak bu yerleşim yerlerinde verimsiz çalışmalarının önüne geçilerek bu kapsamdaki öğretmenlerin daha etkin bir şekilde kullanılması sağlanmış olmaktadır.

-Taşıma merkezi okula taşınan öğrencinin gideri ile BSİO'larda eğitim verilen bir öğrencinin devlet üzerindeki ekonomik maliyeti hemen hemen aynıdır. BSİO'larda bulunan araç ve gereçlerin taşıma merkezi okula gönderilmesi ile bu malzemelerden daha çok öğrencinin yarar görmesi ve araç ve gereç temini için yapılan harcamalarda da büyük ölçüde tasarruf sağlanmaktadır. BSİO'lardaki sabit giderler, personel giderleri ve bakım onarım giderleri yüksek bir maliyet oluşturmaktadır. Aynı zamanda BSİO'lardan taşıma merkezi okullara alınan öğretmenlerin rehberlik ve teftiş işleri daha etkili ve verimli bir şekilde yapılmakta, yine BSİO'lara rehberlik ve teftiş için gitmesi gereken müfettişlerin geçici görev yollukları için yapılan harcamalarda da tasarruf sağlanmaktadır.

-BSİO'ların bulunduğu yerleşim birimlerindeki öğrencilerin taşıma merkezi okullara taşınması ile bu yerleşim birimlerinde bulunan ve boşa çıkan tesis ve binaların halk eğitim, sağlık ocağı vb. hizmetler için tahsisi mümkün olmakta ve bu faaliyetler için yeni yatırımlara ihtiyaç duyulmamakta ve bina giderlerinden tasarruf edilmektedir. Taşınalı eğitimin sunduğu bu imkânlar sayesinde eğitim imkânlarının yetersizliği nedeni ile köyden kente göç etmek isteyen vatandaşların bu ihtiyaçları giderildiği için köyden kente göçün önüne geçilmiş olmaktadır (Bostancıoğlu, 2002). Eğitimin niteliğinin artırılarak, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması amacıyla uygulanmaya geçirilen taşınalı eğitim faydalarına karşın birçok olumsuzluğu da içinde barındırmaktadır. Taşınalı eğitim uygulamasında karşılaşılan sorunların coğrafi, ekonomik ve sosyal yönlerle ele alınması mümkündür (Mason ve Rennie, 2004). Bu sorunlar kısaca şu biçimde ele alınabilir:

-Taşınalı eğitim uygulamasında iklim şartlarına bağlı olarak hava muhalefetinin yaşandığı yerlerde ve zamanlarda eğitim hizmeti aksamaktadır. Yine taşınalı eğitim uygulamasından yararlanan öğrencilerde taşımaya bağlı halsizlik, yorgunluk meydana gelmekte ve öğrencinin eğitime ayırdığı zaman azalmaktadır.

-Taşınalı eğitim uygulaması sırasında oluşan kazalar önemli bir diğer sorundur.

-Taşınalı eğitim ile BSİO'lardan, taşıma merkezi okullara taşınan öğrencilerde uyum aşamasında birtakım problemler meydana gelmektedir. Taşınalı eğitim uygulamasından yararlanan öğrencinin okulda kurmuş olduğu arkadaşlık ilişkileri, kendi köylerine döndüklerinde sekteye uğramaktadır. Bu durum da, öğrencinin okulda ders sonrası sosyal etkinliklere katılamaması gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

-Taşınalı eğitimden yararlanan köy benzeri yerleşim yerlerindeki öğrenciler şartları daha uygun olan arkadaşlarına göre bilgiye erişim sıkıntısı yaşamakta ve bu imkânlardan yoksun kalmaktadırlar (Mason ve Rennie, 2004).

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Taşınmalı eğitim yapılan ilkokul ve ortaokullarda yönetici ve öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini incelemek amacıyla yapılan bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırma ve anlamayı esas alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 41).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Tokat ili Turhal ilçesinde görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ise gerçekleştirilebilirlik, erişilebilirlik, uygunluk ve gönüllülük esasları temelinde ve nispeten daha yoğun etkileşimler sağlanabileceği düşüncesiyle araştırmacının görev yaptığı ilde bulunan okullardan seçilmiştir. Bu çerçevede amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ve kolay ulaşılabılır durum örneklemesine dayalı bir seçim yapılmıştır. Kolay ulaşılabılır durum örnekleme araştırmaya hız kazandırır, diğer örnekleme yöntemlerini kullanma olanağının bulunmadığı durumlarda kullanılır (Şimşek ve Yıldırım, 2018).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Kıdem	Taşıma merkezi bir okulda çalışma yılı	Okulun bulunduğu yerleşim yeri
Ö1	Erkek	41 ve üzeri	11-20 yıl	6 – 9 yıl	Köy
Ö2	Erkek	30 ve daha az	10 yıl ve daha az	5 yıl ve daha az	Köy
Ö3	Kadın	41 ve üzeri	11-20 yıl	10 yıl ve daha fazla	Kasaba
Ö4	Erkek	31-40	10 yıl ve daha az	6 – 9 yıl	Köy
Ö5	Erkek	31-40	10 yıl ve daha az	5 yıl ve daha az	Köy
Ö6	Erkek	31-40	11-20 yıl	10 yıl ve daha fazla	Köy
Ö7	Erkek	41 ve üzeri	21-30 yıl	5 yıl ve daha az	Köy
Ö8	Erkek	41 ve üzeri	21-30 yıl	6 – 9 yıl	Köy
Ö9	Kadın	31-40	10 yıl ve daha az	5 yıl ve daha az	Kasaba
Ö10	Erkek	31-40	10 yıl ve daha az	6 – 9 yıl	İlçe Merkezi
Ö11	Erkek	31-40	11-20 yıl	10 yıl ve daha fazla	Köy
Ö12	Erkek	30 ve daha az	10 yıl ve daha az	6 – 9 yıl	Köy
Ö13	Erkek	41 ve üzeri	21-30 yıl	5 yıl ve daha az	Köy
Ö14	Kadın	31-40	11-20 yıl	6 – 9 yıl	Köy
Ö15	Erkek	31-40	11-20 yıl	6 – 9 yıl	Köy
Ö16	Erkek	31-40	11-20 yıl	6 – 9 yıl	Köy
Ö17	Erkek	31-40	11-20 yıl	6 – 9 yıl	Köy
Ö18	Erkek	41 ve üzeri	21-30 yıl	10 yıl ve daha fazla	Köy
Ö19	Erkek	30 ve daha az	10 yıl ve daha az	5 yıl ve daha az	İlçe Merkezi
Ö20	Erkek	41 ve üzeri	21-30 yıl	6 – 9 yıl	Köy

Yapılan araştırmada toplam 20 öğretmenin 3 tanesi kadın, 17 tanesi erkektir. Yaşları olarak bakıldığında; 30 ve daha az yaşa sahip 3 öğretmen, 31-40 yaş arasında 9 öğretmen, 41 ve üzeri yaş olarak da 8 öğretmen katılım sağlamıştır. Kıdem olarak bakıldığında, 10 yıl ve daha az kıdeme sahip 7

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

öğretmen, 11-20 yıl kıdeme sahip 7 öğretmen, 21-30 yıl kıdeme sahip ise 6 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerin taşıma merkezi bir okulda çalışma yılları incelendiğinde, 5 yıl ve daha az sürede çalışan 6 öğretmen, 6-9 yıl arasında çalışan 8 öğretmen, 10 yıl ve daha fazla çalışan 6 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerin 2 tanesi ilçe merkezinde, 2 tanesi kasabada, 16 tanesi de köyde çalışmaktadır.

Veri Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen, açık uçlu sorulardan oluşan ve her bir paydaş grubu için ayrı ayrı geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın bir parçası olarak veriler, örneklenen paydaşlardan yüz yüze ortalama 15 dakikalık görüşmelerle ve Google form üzerinden link paylaşarak toplanmıştır. Alanında uzman üç araştırmacının da görüşleri alınarak oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formunda 5 adet kişisel sorular ve 9 adet görüşme sorularına yer verilmiştir. Nitel araştırmada toplanan veriler, tanımlayıcı ve içerik analizi olmak üzere iki şekilde analiz edilir. (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 163-175). Bu çalışmada veriler betimsel analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında Fiziki Durum ile İlgili Sorunlar

Öğretmenlerin “Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında fiziki durum ile ilgili hangi sorunları yaşıyorsunuz?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında fiziki durum ile ilgili yaşadıkları sorunlara yönelik öğretmenler tarafından; hijyen şartlarının sağlanamadığı, yemekhanenin yetersiz olduğu, yetersiz ısıtma sistemi ve servislerin geç geliyor olması, öğle araları çocukları kontrol etmenin zor olması, servislerin zamanında gelmemesi ve taşırken acele etmeleri, serviste şoförden başka yardımcı olmaması, yemekhanenin küçük olması, okulun taşınmalı olmasından dolayı okul dışı etkinliklerin yapılamaması, sınıf mevcutlarının bazen sınıf kapasitesinin üstüne çıkması ve personel sorunu gibi ifadelerin verildiği görülmüştür. Soruya ilişkin örnek görüşler şunlardır:

K1:“Taşınmalı eğitim uygulamasında yemek konusunda özellikle hijyen şartları sağlanamıyor. Yemekhane yetersiz. Taşıma araçları ve şoförler ihalede belirtilen şartlara uymuyorlar, yemekhane ve personel sorunu. Servisler saatinde gelmiyor. Öğrencilerden hariç başka yolcular da servislere biniyor. Başka şoför gelebiliyor. Servis ablası yok”

K3:“Sınıflarımız küçük olduğundan kalabalık sınıflar oluşmaktadır. Bu da eğitim öğretimi olumsuz etkilemektedir. Okul bahçemiz büyük olduğu için öğle araları çocukları kontrol etmek zor oluyor”

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

K5:“En önemli sorun öğrencilerin temiz bir ortamda yemek yiyecekleri tam teşkilatlı Yemekhane sorunu, taşıma merkezi okulların zamanında sadece o köyün öğrencileri için planlandığı için taşınmalı öğrenciler sonradan dâhil edildiği için okullar küçük geliyor”

K6:“Taşınmalı eğitim kapsamındaki öğrencilerin sağlıklı bir ortamda öğle yemeği yiyeceği ortam bulunmamaktadır. Seyrek rastlansa dahi servislerin taşıma kapasitelerinin yetersiz kalması. Kışın yağış olduğunda köylerde tehlike oluşturması.”

K8:“Servislerin zamanında gelmemesi ve taşırken acele etmeleri, Serviste şoförden başka yardımcı olmaması, Yemekhanenin küçük olması, Okulun taşınmalı olmasından dolayı okul dışı etkinliklerin yapılamaması”

K10:“Zaman zaman taşıma merkezi okulların öğrenci sayılarını okul binaları karşılayamamaktadır. Sınıf sayısı, okul bahçesi, yemekhane gibi kullanım alanları ihtiyaca yeterli derecede cevap verememektedir.”

K14:“Taşınan öğrencilere verilen yemek hizmetinin verilmesinde bina içerisinde uygun alan bulunmadığından sınıfların kullanılması ve bu durumda zaman zaman eğitim öğretimi aksatması

K17:“Taşınmalı eğitim uygulaması yapılan okulumuzda sınıf mevcutları bazen sınıf kapasitesinin üstüne çıkmaktadır. Fakat daha çok öğlen yemeklerinin yendiği yemekhane vb alanlarda kalabalıklar nedeniyle problemler oluşmaktadır. Kütüphane oyun alanları gibi bölümlerdeki kapasite yetersizlikleri ortaya çıkıyor”.

K20:“Şehir merkezinde olup normal eğitim yapan bir okulda çalışmaktayım. Okulumuzda taşınmalı öğrenciler de bulunmaktadır. Mevcut okulumuzun fiziki durumunun taşınmalı eğitim ile uyumu hakkında genel anlamda sorun yaşamayan, sistemini oturtmuş bir okul olduğumuzu söylemek mümkündür. Taşınmalı araçlar için özel alan hesaba katılmadığı için indir-bindir işleri yol kenarında olmaktadır. Bu durumda öğrenci güvenliği açısından risk oluşturmaktadır. Kütüphane, yemekhane mevcut olup spor salonu bu sene faaliyete geçmiştir”

Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında Fiziki Durum ile İlgili Çözüm Önerileri

Öğretmenlerin “Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında fiziki durum ile ilgili sorunların çözümü için önerileriz nelerdir?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında fiziki durum ile ilgili çözüm önerilerine yönelik öğretmenler tarafından; taşıma merkezlerine ihtiyaca yönelik yemekhane yapılması, taşınmalı sistemde gerçekten merkezi olabilecek kampüs şeklindeki yerler belirlenmeli ve topluca taşınmalar oraya yapılmalı, daha fazla denetim ve iyileştirme ile yapılmalı, her türlü ihtiyacı cevap verecek özel personeli olan temiz

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

yemekhaneler yapılmalı, daha geniş sınıflar oluşturulmalı, öğrencilerin kullandığı alanlar geliştirilmeli, servis şoförlerinin cezai yaptırımları fazla olması, taşıma şirketine verilen ihalelerin zamanın da yapılması ve bu konuda okulların mağdur edilmemesi gibi ifadelerin verildiği görülmüştür. Soruya ilişkin örnek görüşler şunlardır:

K1:“Taşımalı sistemde gerçekten merkezi olabilecek kampüs şeklindeki yerler belirlenmeli ve topluca taşımalar oraya yapılmalı. Ayrıca yemek hizmeti ve taşıma hizmeti daha fazla denetim ve iyileştirme ile yapılmalı”

K2:“Güzel bir planlama yapıldıktan sonra taşımalı sisteme geçilmeli idi. Altyapısı ve yemekhanesinde olan yerler belirlenmeli idi”

K5:“Aksaklıklar yaşandığında gerekli bildirimler yapılıyor ancak pek bir yaptırımı olmadığı için çözüm olmuyor. Özellikle öğle arasındaki nöbetlerin çok daha dikkatli tutulması şart.”

K7:“Öğrencilerin rahat yemek yiyeceği her türlü hijyenin sağlandığı, personeli olan yemekhaneler yapılmalı. Öğle yemeğini yiyeceği nezih bir ortam düzenlenmelidir.”

K9:“Taşıma konusunda servislerde yardımcı olacak bir kişi daha olabilir. Servis Şoförlerinin cezai yaptırımları fazla olması lazım zamanında gelmeyenler için. Daha fazla denetim yapılmalıdır.”

K10:“Taşıma şirketine verilen ihalelerin zamanın da yapılması ve bu konuda okulların mağdur edilmemesi lazım”

K12:“Taşıma merkezi haline getirilecek okul önceden planlanmalı, bütün yönleri ile ihtiyaca cevap verebilecek nitelikte olmalıdır. Okul bahçesi, derslik sayısı, yemekhanenin büyüklüğü vs.”

K13:“Süreç ilk ihale şamasında iken yerleşim yerinde fiziki durumu en iyi durumda olan okul/kurumların belirlenmesi ve taşımanın fiziki imkânı olan okullara kaydırılması”

K14:“Eğitim planlaması yapılırken okulların fiziki kapasitelerine göre planlamalar yapılmalıdır. Okulların fiziki kapasitelerinin iyileştirmek için maddi yönden sağlanmalıdır”.

K15:“Denetimin sadece okul değil milli eğitim müdürlükleri tarafından da objektif olarak yapılması gerekiyor.”

K19:“İvedi olarak taşımalı servislerin rahat park edeceği, öğrencinin güvenli bir şekilde inip bineceği alanlar oluşturulmalıdır.”

K20:“Taşıma ihalesinde belirtilen şartlara harfiyen uyulursa sorunlar en aza inecektir, donanımlı yemekhaneler yapılması”

Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında Taşıma ile İlgili Sorunlar

Öğretmenlerin “Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında taşıma ile ilgili hangi sorunları yaşıyorsunuz?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında taşıma ile ilgili sorunlara yönelik öğretmenler tarafından; servislerin farklı gelebiliyor olması ya da geç gelmesi, serviste koltuk yetersizliği, servis şoförünün yerine başkasını göndermesi ya da farklı servis aracının gelmesi, caydırıcı cezalar verilmemesi, servislerde yardımcı personel olmaması, şoförler belli bir kurs ve eğitime tabii tutulmaması, tutanak tutulup gönderilmesine rağmen çözüm üretilmemesi, aracın ihale şartnamesine uymaması, araç bozulduğunda ya da şoför hastalandığında esneklik sağlanmaması, ailelere bu konuda eğitim verilmemesi, araçların mevzuata uygun olmaması, başka bir plaka veya şoförün taşımayı gerçekleştirmesi, servis araçlarının yeterince denetlenmemesinden araçlardaki teknik aksaklıklar nedeniyle oluşabilecek kaza riski, güvenlik sorunu oluşturması, öğrenci dışında normal yolcu almaları neticesinde ayakta kalan öğrencilerin olması gibi ifadelerin verildiği görülmüştür. Soruya ilişkin örnek görüşler şunlardır:

K1:“Taşımali sistemde insanlar ve şoförler eğitilmeli. Araçların güvenlik tertibatı kontrol edilmeli. Serviste koltuk yetersizliği, servis şoförünün yerine başkasını göndermesi ya da farklı servis aracının gelmesi”.

K3:“İhalede belirtilen araç ve şoförün farklı gelmesi, tutanak tutulup gönderilmesine rağmen çözüm üretilmemesi, aracın ihale şartnamesine uymaması, araç bozulduğunda ya da şoför hastalandığında esneklik sağlanmaması(ihale şartnamesinde ya da anlaşmada)”

K6:“Araçların mevzuata uygun olmaması(evrak eksikliği, sözleşmedeki araçların uygulamada farklı olması, araçlarda yardımcı personelin bulunmaması...)”

K7:“Servisler zamanında gelmiyor. Yemekhanenin küçük olmasında dolayı çocuklar sırada dışarıda bekliyorlar. Soğuk ve yağmurlu havada dışarıda bekleyen çocuklar üşüyor. Taşıma araçlarının zaman zaman geç kalması ve başka bir plaka veya şoförün taşımayı gerçekleştirmesi.”

K8:“Servis araçlarının ve şoförlerin farklı gelmesi okul idarelerinin şartname dışında uygulamalarına neden oluyor. Bir örnekle açıklamak gerekirse, servis şoförü farklı bir olan araca öğrenci teslim edilmemesi gerekirken bu sefer öğrencinin okuldan alınmasını ve köye taşınmasını sağlayacak şoförün gecikmesi ulaşım sürecini uzatmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler, mecburen mevzuat dışında bir uygulama ile servislere bindirilebilmektedir.”

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

K11:“Servis araçlarının yeterince denetlenmemesinden araçlardaki teknik aksaklıklar nedeniyle oluşabilecek kaza riski olması güvenlik sorunu oluşturmaktadır. İklim şartlarının olumsuz olduğu günlerde geç gelmesi problem olmaktadır.”

K13:“Taşıma ile ilgili yaşanan en büyük problem; şoförlerin aynı araba ile başka kurumlarda da iş yapması yüzünden öğrencileri sabah erken getirmeleri ve ders çıkışı geç gelmeleridir. Bu durum sabahları nöbetçi öğretmenlerin araçları kontrol etmesini engellemektedir. Aynı zamanda taşıdığı köyden gelirken öğrenci dışında normal yolcu almaları neticesinde ayakta kalan öğrencilerin olduğunu söylemek mümkündür.”

K14:“Şikâyetlerimiz dile getirildiğinde caydırıcı cezalar verilmiyor. Servislerde yardımcı personel olabilir, şoförler belli bir kurs ve eğitime tabii tutulabilir. İhalede belirtilen araç ve şoförün farklı gelmesi, aracın ihale şartnamesine uymaması, kışın ava şartlarından dolayı riskli olması, şoförlerin eğitimsiz olması”

K17:“Araç değişikliği, şoför değişikliği, kışın hava şartlarından dolayı yaşanan zorluklar ve riskler, araçların zaman zaman geç kalması, yemeklerin şartnameye uygun gelmemesi, yemeklerin sabah bırakıldığı için soğuk olarak öğrencilere sunulması, personel ve yemekhane eksikliği, hijyen sorunu”

Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında Taşıma ile İlgili Çözüm Önerileri

Öğretmenlerin “Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında taşıma ile ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında taşıma ile ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri öğretmenler tarafından; gerekli yaptırımları kati bi şekilde uygulaması, denetimlerin daha da sık olması, ihale şartnamesinde şoför veya araçla ilgili mazeret durumları dikkate alınması, cezalar caydırıcı olması, ihale şartnamesinden taviz verilmemesi, sadece fiyat anlayışı ile değil kalite araç ve eğitimli şoförler olması, araçların kontrolünün okul idarelerinden alınıp tamamıyla kolluk kuvvetlerine verilmesi, daha etkili olabilmesi için taşınmalı eğitim yapan okullarda nöbet tutan öğretmenlerin nöbet ücretlerinin normal nöbet ücretlerinden farklı olması gibi ifadelerin verildiği görülmüştür. Soruya ilişkin örnek görüşler şunlardır:

K1:“Bu konuda yaptırım gücü olanların gerekli yaptırımları kati bi şekilde uygulamasıyla sorunlar çözülebilir. Her yerleşim yerine bir okul inşa edilmesi ve öğretmen ataması. Her öğrencinin bulunduğu yerleşim yerinde eğitim alması”

K4:“Denetimler daha da sık olmalıdır. Servis ablalığı uygulaması kırsal yerlerde de olmalıdır. Yemek firmalarına verilen ihalelerde ve yemeklerde denetilmelidir.”

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

K6:“İhale şartnamesinde şoför veya araçla ilgili mazeret durumları dikkate alınmalı(belge olmak suretiyle)cezalar caydırıcı olmalı, Okulların Fiziki yapılarının düzenlenmesi lazım.. İhale alan şirketlerin daha fazla denetlenmesi lazım. Şoförlerin eğitimi olması”

K7:“İhale şartnamesinden taviz verilmemeli, cezalar caydırıcı olmalı, sadece fiyat anlayışı ile değil kalite araç ve eğitimi şoförler olmalı. İhale şartnamesinde belirtilen esasları harfiyen uyulması, taviz verilmemesi sorunları çözecektir, okullara müstakil yemekhaneler yapılması”

K12:“Taşıma yapan araçların kontrolünün okul idarelerinden alınıp tamamıyla kolluk kuvvetlerine verilmesi gereklidir. Taşıma servisi yapan şahıslara ve de şirketlere hata yaptıklarında daha caydırıcı cezai işlemler uygulanmalı, ihaleler ahab çavuş ilişkisine göre yapılmamalı.”

K15:“Taşıma yapan araç sahiplerine ve yüklenici şirkete yaptırımların daha net uygulanması. Yapılan incelemeler sonucu sürekli problem teşkil eden servis veya şirketin ihalesi iptal edilmeli.”

K16:“Taşımalı eğitimde kullanılan servis araçlarının sık sık denetlenmesi. Okul idarelerince yapılan denetim ve kontrol işlemlerinin daha etkili olabilmesi için taşımalı eğitim yapan okullarda nöbet tutan öğretmenlerin nöbet ücretlerinin normal nöbet ücretlerinden farklı olması”

K19:“Taşımalı araç sözleşmelerinde yönetmelik ne diyorsa uygulanmalıdır. Öğrenciyi zamanında getirip götürmeyen şoförlere yaptırım yapılmalıdır. Maddi anlamda araç sahipleri doyuma ulaşmalı, başka yolcular peşinde koşması engellenmelidir.”

Taşımalı Eğitim Sistemi Uygulamasında Yemek ve Yemekhane ile İlgili Sorunlar

Öğretmenlerin “Taşımalı Eğitim Sistemi Uygulamasında yemek ve yemekhane ile ilgili hangi sorunları yaşıyorsunuz?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Taşımalı Eğitim Sistemi Uygulamasında yemek ve yemekhane ile ilgili sorunlara yönelik öğretmenler tarafından; yemeklerin yetersiz olması, su verilmemesi, ekmek yetersizliği, yemekhane çalışan sayısının yetersizliği, yemek çeşidinin azlığı, yemekhanelerin fiziki ortamları uygun değil alanın küçük olması, yemeklerin çok kötü besin değerinin düşük olması, sürekli makarna pilav ve etsiz sulu yemek verilmesi, menü de yazanla getirilen yemek farklı olması, yemekhanelerin temizliği ve düzeni için yeterli malzeme gönderilmemesi, yemekler şartname uygun gelmemesi, yemeklerin farklı gelmesi, yemeklerin çoğu zaman dökülüyor olması, etsiz ve lezzetsiz olması, okulda yemekhane bulunmaması, yapılan yemeklerin özensiz yapılıyor olması, kullanılan yağ ve malzemelerin çok kaliteli olmaması, öğrencilerin okul içinde okul sorumluluğunda yemek yemeleri öğrencilerin sorumluluğu açısından idareye ciddi sorumluluklar yüklüyor olması, yemek dağıtım yapacak ortamın hijyen sorunlarını

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

giderecek personel bulunmaması, yemek miktarının bazen yeterli miktarda olmaması, gelen meyvelerin genellikle çürük olması gibi ifadelerin verildiği görülmüştür. Soruya ilişkin örnek görüşler şunlardır:

K2:“Yemeklerin yetersiz olması, su verilmemesi, ekme yetersizliği, yemekhane çalışan sayısının yetersizliği, yemek çeşidinin azlığı.”

K4:“Yemekhanelerin fiziki ortamları uygun değil alan küçük. Yemekler çok kötü besin değeri düşük sürekli makarna pilav ve etsiz sulu yemek veriliyor. Menü de yazanla getirilen yemek farklı oluyor”.

K5:“Yemekhanelerin temizliği ve düzeni için yeterli malzeme gönderilmiyor, yemekler şartname uygun gelmiyor, yemekler farklı geliyor, yemeklerde kıyma, et olmuyor, olan etinde kalitesi ve lezzeti çok düşük”

K7:“Yemekhaneler taşınmalı gelen öğrencilere göre hazırlanmıyor. Okullar bu konuda yalnız kalıyor. Yemek denetiminde çok yetkimiz yok. Yemekhanelerin fiziki durumları için okullara ödenek gelmeli. Yemekler iyi değil. Daha iyi ve profesyonel kişilerce hazırlanmalıdır. Bu yemekleri hazırlayanlar bi yesinler sonra öğrencilere getirsinler.”

K8:“Yemekhaneler küçük olduğu için öğrenciler sıra beklemek zorunda kalıyorlar. Yemeklerde yazan liste her zaman uyulmuyor. Yemeklerde et yok. Yapılan yemekler özensiz yapılıyor. Ve yemekleri çocuklar beğenmiyor”.

K10:“Gelen yemeklerin zaman zaman ihalede belirtilen menüden farklı gelmesi, kullanılan yağ ve malzemelerin çok kaliteli olmaması, yemeklerin içinde bulunan besin gramajlarının zaman zaman ihaledeki şartlara uymaması”

K11:“Yemekhane olayı zaten başlı başına bir sorun. Okulumuzda yemekhane olmaması bu sorunu daha da sıkıntılı hale getiriyor. Yemekler ise şartnameye rağmen farklı gelebiliyor. Öğrencilerin okul içinde okul sorumluluğunda yemek yemeleri öğrencilerin sorumluluğu açısından idareye ciddi sorumluluklar yüklüyor (zehirlenme, tıkanma sonucu hayatını kaybetme gibi).”

K13:“Yemeklerdeki kalite eksikliği yeterince beslenememe problemi oluşturmaktadır. Öğrencilerin yemeklerini yiyecekleri uygun ortamların olmaması. Yemek dağıtım yapacak ortamın hijyen sorunlarını giderecek personel bulunmaması. Yemek miktarının bazen yeterli miktarda olmaması”.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEC)

K18:“Yemekler genellikle lezzetsiz ve soğuk geliyor, kullanılan yağ vs. malzemelerin kaliteli olmadığını düşünüyorum. Gelen meyvelerin genellikle çürük olduğunu görüyorum. Meyve ve ekmeklerin öğrencilere genellikle yetmediğini gözlemliyorum”

K20:“İhalede belirtilen yemek listesine uyulmaması, yemeklerin soğuk olarak çocuklara servis edilmesi, su gelmemesi, yemek dağıtan personelin eğitimsizliği, yemek kalitesinin çok düşük olması, uygunsuz menüler gelmesi”

Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında Yemek ve Yemekhane ile İlgili Çözüm Önerileri

Öğretmenlerin “Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında yemek ve yemekhane ile ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında yemek ve yemekhane ile ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri öğretmenler tarafından; yemek çeşidinin artırılması, yemeklerin yanında su olması, kış aylarında ısınma sorununun çözümü için ısıtıcılar konması, menüler belirlenirken çocuklardan da fikirler alınması çocukların seveceği yiyecekler eklenmesi, yemek şirketleri daha iyi seçilmesi, ihalelerin zamanında yapılması çocukların mağdur edilmemesi, şirketlerin denetlenmesi menüye uygun yemek çıkmadığı zamanlarda gereken cezalar verilmesi, yemeklerin öğretmen evlerinde yapılabilmesi, öğle yemeklerini yiyebilecekleri yemek salonu yapılması, yüklenici yemek şirketinin daha yeterli denetlenmesi, denetlemeler sonucunda yaptırımların caydırıcı uygulanması, okulların sorumluluğu alınması, taşıma merkezli okullara personel görevlendirmesi yapılırken pozitif ayrımcılık yapılarak personel görevlendirilmesi, kalite kontrol mekanizmalarının daha seri ve muntazam çalışmaları, et ve et türlerinin yemekte çok olması, yemeklerin sıcak olması gibi ifadelerin verildiği görülmüştür. Soruya ilişkin örnek görüşler şunlardır:

K1:“Yemek çeşidinin artırılması, yemeklerin yanında su olması, kış aylarında ısınma sorununun çözümü için ısıtıcılar konması.”

K2:“Yemek şirketleri daha iyi seçilmeli, ihaleler zamanında yapılmalı çocuklar mağdur edilmemeli. Şirketler denetlenmeli menüye uygun yemek çıkmadığı zamanlarda gereken cezalar verilmeli.”

K5:“Yemeklerin kalite kontrolü piştikten sonra il mem veya ilçe mem personeli tarafından tür ve içerik olarak kontrol edilmesi, cezalar caydırıcı olmalı, yemek kalitesinin yükseltilmesi, öğrencilerin yemek listesi konusunda fikirleri alınabilir”

K7:“İhale verilen şirket ve hazırlayanlar değiştirilsin. Hatta devletimiz bu konuda kendi hazırlanmalıdır şirketler yerine, öğretmen evlerinde yapılabilir”.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

K8:“Yemekhaneler ile ilgili Sağlık Bakanlığı vb. kurumlar gerekli fiziki çalışmaları yaparak okullara destek olmalı. Yemek ihaleleri yapılırken belli kalite standartlarında anlaşma yapılarak bunların sıkı tedbirlerle denetlenmesi lazım geldiğini düşünüyorum”.

K11:“Yemeklerin denetlenerek daha fazla özen gösterilmesi sağlanabilir. Cezai işlemler artırılabilir. Çocukların seveceği yemekler yapılmalıdır. Aynı şekilde şirketler üzerinde yaptırım gücü olanların gerektiğinde yaptırımları uygulamasıyla sorunlar çözülebilir”

K12:“Taşınmalı eğitim sisteminde her okula okullardan bağımsız olarak yemekhane kurulmalı işletmesi ise devlet eliyle özel sektöre yaptırılmalı. Okulların sorumluluğu alınmalı.”

K14:“Yemeklerdeki kalitenin yükseltilecek besleyiciliğinin artırılması gerekir. Taşınmalı eğitim yapan okullarda mutlaka yemek yenecek uygun hijyenik ortamın sağlanması gerekir. Taşıma merkezli okullara personel görevlendirmesi yapılırken pozitif ayrımcılık yapılarak personel görevlendirilmesi gerekir.”

K16:“Yemeklerle ilgili genel anlamda bir şikâyet olmamakla birlikte zaman zaman yemeğin kalitesi noktasında problemlerle karşılaşılmaktadır. İlgili birimlerle hemen irtibata geçtiğimizde düzelme olduğunu söylememiz mümkündür. Çözüm önerim kalite kontrol mekanizmalarının daha seri ve muntazam çalışmalarıdır.”

K17:“Et ve et türlerinin yemekte çok olması, yemeklerin sıcak olması, temiz ve müstakil yemekhaneler yapılması, şartnamede belirtilen menülerin gelmesi, yemek şirketlerin sıkı denetimi. Yemekler daha sık denetlenmeli, öğrencilerin yemek isteklerine göre menüler hazırlanmalı, sıcak servis edilmeli”

Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında Eğitim Öğretim Süreci ile İlgili Sorunlar

Öğretmenlerin “Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında eğitim öğretim süreci ile ilgili hangi sorunları yaşıyorsunuz?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında eğitim öğretim süreci ile ilgili sorunlara yönelik öğretmenler tarafından; ders dışı egzersiz veya kurs yapıldığında taşınmalı öğrenciler katılmak istememeleri, servisin kurslara göre planlanmaması, taşınmalı gelen öğrencilerin rahatsızlanmaları durumunda veliye ulaşma, evlerine gönderilmeleri konularında sıkıntılar olabilmesi, öğrenciler evlerinden uzakta olduğundan okula uyumlarının geç olması, ilkökul ortaokul aynı taşıma merkezi okullarda ilkökulun ve ortaokulun farklı çıkış saatlerinin olması, öğrencilerin beklemesi, taşınmalı gelen öğrencilerde uykusuzluk sorunu, servisi kaçıran öğrencilerin dersten geri kalması, veli öğretmen iletişim yetersizliği, yemekten sonra çocuklar denetimsiz kalması, çocuklar okuldan kaçmaya çalışıp bakkala gitmeye kalkışması, birleştirilmiş sınıftan gelenler akademik olarak geri kalıyorlar olması, farklı köylerden gelen öğrencilerle okulun olduğu köydeki öğrenciler arasında olumsuz durumlar yaşanması, ilkökulda çocukların küçük olması

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

ve ortaokul öğrencileriyle taşınmaları akran zorbalığına sebep olması, öğrencilerin çeşitli sebeplerle okula devam edememeleri, öğrencilerin erkenden kalkmaları nedeniyle motivasyon eksikliği ve yolculukta geçen süreler öğrenci başarısını olumsuz etkilemesi, öğrencilerin kahvaltı yapmadan okula gelmeleri, öğrenciler arasında ayrışma daha belirgin halde ortaya çıkması gibi ifadelerin verildiği görülmüştür. Soruya ilişkin örnek görüşler şunlardır:

K1:“Ders dışı egzersiz veya kurs yapıldığında taşınmalı öğrenciler katılmak istemiyorlar servis buna göre planlanmıyor”

K3:“Taşınmalı gelen öğrencilerin rahatsızlanmaları durumunda veliye ulaşma, evlerine gönderilmeleri konularında sıkıntılar olabilmektedir. Öğrenciler evlerinden uzakta olduğundan okula uyumları geç olmaktadır. İlkokul Ortaokul aynı taşıma merkezi okullarda ilkokulun ve ortaokulun farklı çıkış saatlerinin olması. Öğrencilerin beklemesi.”

K4:“Taşınmalı gelen öğrencilerde uykusuzluk sorunu, servisi kaçıran öğrencilerin dersten geri kalması, veli öğretmen iletişim yetersizliği.”

K5:“Yemekten sonra çocuklar denetimsiz kalmakta bu da sorunların artmasına neden olmaktadır.”

K8:“Çocuklar okul dışı etkinlik ve kurslara katılamıyorlar. Diğer arkadaşları ile aralarında ayırım oluyor. Taşıma gelinen köyün öğrencileri diğerlerine karşı despotluk yapabiliyorlar. Çocuklar okuldan kaçmaya çalışıp bakkala gitmeye kalkıyorlar.”

K9:“Taşınmalı öğrenciler hafta içi okul sonrası ve hafta sonrası etkinlik ve kurslara katılamıyorlar, birleştirilmiş sınıftan gelenler akademik olarak geri kalıyorlar. Mesela hafta sonu DYK için öğrencilerin taşınmaması veya herhangi bir sosyal etkinlik için taşınmalı öğrencilerin bu sürece dâhil edilememesi ciddi dezavantajlardan...”

K13:“Farklı köylerden gelen öğrencilerle okulun olduğu köydeki öğrenciler arasında olumsuz durumlar yaşanması, öğrenciler okul sonrası hemen servislere binmek zorunda oldukları için kurs ve diğer etkinliklere katılamıyorlar, ilkokulda çocukların küçük olması ve ortaokul öğrencileriyle taşınmaları akran zorbalığına sebep olmakta”

K15:“Öğrencilerin çeşitli sebeplerle okula devam edememeleri (hava koşulları ...), öğrencileri n erkenden kalkmaları nedeniyle motivasyon eksikliği ve yolculukta geçen süreler öğrenci başarısını olumsuz etkilemektedir.”

K16:“Taşımlara erken geliyor çocuklar evden erken çıkmak zorunda kalıyorlar. Öğrencilerin kahvaltı yapmadan okula geldikleri için kahvaltı sorunu yaşıyorlar. Çocuklar uykusuz kalıyorlar. Okul saatleri dışında yapılacak kurs, gezi veya herhangi bir etkinlik konusunda kısıtlanma problemi yaşanıyor.”

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

K18:“Öğrenciler arasında ayrışma daha belirgin halde ortaya çıkıyor. Taşımali yerli ayrımı şeklinde gruplaşmalar oluşuyor. Akademik açıdan seviye grupları oluşuyor. Taşınan öğrenciler sınıf ortamına girince yerli öğrencilere göre daha dezavantajlı oluyor. Daha erken kalkıyor veya daha geç evine ulaşıyor. Zamanın bir kısmı yolda geçiyor”.

K20:“Eğitim-öğretim anlamında sağladığı fırsat eşitliği konusunu ihmal etmeden geçemeyeceğim. Süreçte yaşanan en önemli durum; taşımali öğrencilerin ilk başta yaşadığı uyum problemidir. Taşımali öğrencilerin kendilerini deplasmanda gibi hissetmeleri bir müddet pedagojik ve psikolojik olarak önemli bir durum oluşturmaktadır. Ayrıca eğitim bağlamında söyleyeceğimiz en önemli husus taşımali öğrenci veli profilinin niteliğidir.”

Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında Eğitim Öğretim Süreci ile İlgili Çözüm Önerileri

Öğretmenlerin “Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında eğitim öğretim süreci ile ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında eğitim öğretim süreci ile ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri öğretmenler tarafından; taşımali öğrencilere basit düzeyde kahvaltı verilebilmesi, servislerin daha modern hale getirilmesi sağlanması, öğrencilerin öğle aralarında ve ders bitimlerinde bekleyebilecekleri sosyal ortamlar sağlanması. Taşımali okullara gerekli durumlarda araç desteği sağlanması, her bölgenin kendine göre bir öğretmenler kuruluyla taşıma sistemi in karar alması ve bunun uygulanması, kurs ve eğitim öğretim dışında yapılan faaliyetlere taşımali öğrencilerin katılabilmesi için planlamada okullara yetki verilmesi, taşımali eğitim ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmalı ve yasal altyapısı oluşturulması, taşımaların saatlerinin ayarlanması, gerekirse okul saatlerinin ayarlanması, en azından hafta sonları da servis hizmeti verilmesi, etkinliklere ve kurslara göre taşıma saatinin esnetilebilmesi, çocuklara rehberlik eğitimi verilmesi, tüm sorumluluğun idare ve öğretmenlere verilmesi uygulamasının farklı çözümlerle desteklenmesi gibi ifadelerin verildiği görülmüştür. Soruya ilişkin örnek görüşler şunlardır:

K2:“Taşımali öğrencilere basit düzeyde kahvaltı verilebilir. Servislerin daha modern hale getirilmesi sağlanmalı. Öğrencilerin öğle aralarında ve ders bitimlerinde bekleyebilecekleri sosyal ortamlar sağlanmalı. Taşımali okullara gerekli durumlarda araç desteği sağlanmalı.”

K3:“Kurs ve eğitim öğretim dışında yapılan faaliyetlere taşımali öğrencilerin katılabilmesi için planlamada okullara yetki verilmeli. Taşımali eğitim ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmalı ve yasal altyapısı oluşturulmalıdır.”

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

K6:“Taşımaların saatlerinin ayarlanması lazım. Öğrencilere kahvaltı desteği sağlanması lazım. Gerekirse okul saatlerinin ayarlanması lazım. En azından hafta sonları da servis hizmeti verilmesi bu sorunu bir nebze olsun çözer”

K9:“Önceden belirlenecek bazı günlerde yapılabilecek etkinliklere ve kurslara göre taşıma saatinin esnetilebilmesi. Çocuklara rehberlik eğitimi verilmelidir. Birbirlerine karşı daha anlayışlı hoşgörülü olmaları sağlanmalıdır.”

K10:“Tum sorumluluğun idare ve öğretmenlere verilmesi uygulamasının farklı çözümlerle desteklenmesi sorunu çözebilir. En önemli çözüm her bölgenin kendine göre bir öğretmenler kuruluyla taşıma sistemi in karar alması ve bunun uygulanması”

K12:“Taşımalı eğitim sisteminin tamamen kaldırılarak öğrencinin bulunduğu tüm yerleşim birimlerine okul inşa edilmeli. Tabi bunun uygulanması için bazı şartların önceden planlanması da önem arz etmektedir. Mesela, zorunlu eğitimin kaldırılması gibi. Eğitimden tasarruf olmaz gerçeğinin göz önünde bulundurulması ve eğitime erişmek isteyen her öğrenci öğrencinin eğitime erişimi değil, eğitimin öğrenciye ulaşımı sağlanmalıdır”

K17:“Öğrenciler için pedagojik açıdan en uygun olan belli bir yaş gurubuna kadar herkesin kendi köyünde veya mahallesindeki eğitim görme imkânı sağlanmalı. Büyük yaş gruplarında ise oluşan olumsuzlukları gidermek için okullarda ilk haftalarda uygulana oryantasyon eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.”

K19:“Gerek okul idaresi, gerekse rehberlik servisi ile sınıf rehber öğretmenlerinin gerekli ilgi, alaka ve rehberlik yapmaları büyük önem arz etmektedir. Köyden geldikleri için kendilerini öteki hissetmemeleri sağlanmalıdır.”

Taşımalı Eğitim Sistemi Uygulaması ile İlgili Genel Değerlendirme

Öğretmenlerin “Taşımalı Eğitim Sistemi Uygulamasını genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Taşımalı Eğitim Sistemi Uygulamasının genel olarak değerlendirilmesi öğretmenler tarafından; okul olmayan köy ve mezralarda yaşayan çocuklar için eğitimde fırsat eşitliği sağladığından taşımalı eğitim sistemin geliştirilerek devam etmesi, genel anlamda pek başarılı bir sistem değil ama yatılı okul sisteminden daha iyi olduğu, eksikliklere karşı gereken cezalar verilirse daha iyi olacağı, kırsaldaki öğrencilerin eğitime erişimi noktasında önemli bir uygulama olduğu, dezavantajı çok fazla bir sistem ancak öğrencilerimizin eşitlik ilkesine göre eğitim öğretime erişmeleri açısından da olmazsa olmaz bir sistem olduğu, taşımalı eğitim uygulaması hem öğretmenler hem de idareciler için ciddi manada sorun teşkil ettiği gibi ifadelerin verildiği görülmüştür. Soruya ilişkin örnek görüşler şunlardır:

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

K1:“Çok büyük nüfusların varsa eğer taşınmasını doğru bulmuyorum ancak taşınmalı gelen köylerde yeterince nüfus olmadığından ve oraya okul açılmasının daha büyük külfet getireceğinden bu sistemin uygun olduğunu düşünüyorum. Sistem uygulanırken tüm sorumluluğun öğretmen ve idarelere verilmesini doğru bulmuyorum gerekirse özel servislerde olduğu gibi özellikle ilkokul için servis ablaları da olması gerektiğini düşünüyorum”

K2:“Taşınmalı eğitim, kırsaldaki öğrencilerin eğitime erişimi noktasında önemli bir uygulamadır. Uygulamadaki aksaklıklar giderildiği takdirde sağlıklı ve verimli eğitim öğretim ortamının oluşacağını düşünüyorum”

K4:Dezavantajı çok fazla bir sistem. Ancak öğrencilerimizin eşitlik ilkesine göre eğitim öğretime erişimleri açısından da olmazsa olmaz bir sistem. Daha dikkatli ve özenle yapıldığı takdirde çok daha sağlıklı bir sistem olur. Genel anlamda pek başarılı bir sistem değil ama yatılı okul sisteminden daha iyi. Eğer eksikliklere karşı gereken cezalar verilirse daha iyi olacağını düşünüyorum

K5:“Taşınmalı eğitim uygulaması hem öğretmenler hem de idareciler için ciddi manada sorun teşkil etmektedir. Okul servis saatleri, gelen araç veya şoförler, öğrencilere yedirilen yemekler zaman problem oluşturmakta bu da öğretmen ve idarecileri zorlamaktadır. Mümkün olduğu kadar öğrenciler ikamet ettikleri yerleşim yerlerinde eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmeli. Taşınmalı eğitim mümkün olduğu ölçüde azaltılmalıdır.”

K6:“Uygulamayı genel olarak güzel buluyorum. Ancak özellikle kendi yerleşim yerinde okul varken farklı sebeplerle öğrencilerin taşınmalı sistemle farklı okullara ve il/ilçe merkezine taşınmasını ekonomik açıdan doğru bulmuyorum.”

K8:“Zorunlu eğitimle birlikte tüm öğrencilerin okula devam etmesi zorunluluğu taşınmalı eğitimin uygulanmasını şu aşamada mecbur kılmaktadır. Lakin bu sistemin uygulanması üst idarelerden başlamak suretiyle alt idarelere kadar yöneticilere ciddi manada sorumluluk yüklemektedir. Araçların ve şoförlerin uygunluğu yanında süreç içerisinde yaşanabilecek her türlü olumsuzlukta sorumluluk idareye yüklenmekte dolayısıyla bu kapsamda bulunan okulları yönetici ve öğretmenlerin tercih etme oranı daha düşük olmaktadır. Tabi bununla ilgili herhangi bir araştırma olmadan bunu söylemek zor ancak daha önce 3 farklı il 7 farklı yerleşim yeri ve 7 taşıma kapsamında olan okullarda çalıştığım için en azından gözlemlerim bunlar”.

K10:“Taşınmalı eğitim ülkemizin şartlarında uygulanması gereken bir durumdur. Her mezraya veya köye okul yapmak öğretmen atamak ekonomik açıdan devlete getireceği

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

maddi külfet nedeniyle taşınmalı eğitime geçilmiştir. Fakat bu durumun psikolojik boyutu ikinci plana atılmıştır. Taşınmalı eğitimin bu güne kadar yapılan uygulamasının getirisi götürüsü hesaplanarak yeniden gözden geçirilmelidir”.

K11:“Genel olarak yakın köyler için taşınmalı eğitimin olumlu sonuçları olduğunu düşünüyorum. Fakat uzak köylerden gelen öğrenciler için taşınmalı eğitimin pek çok olumsuz sonuç doğurduğunu düşünüyorum. Uzak köylerden taşınan çocukları psikolojik ve fiziksel olarak yordduğunu ve sabahları çok erken kalkmak zorunda kaldıkları için olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum”

K13:“Taşınmalı eğitim ufak tefek problemlerine rağmen reform sayılabilecek önemli bir girişimdir. Eğitimde kalitenin artması, imkân ve fırsat eşitliğinin sağlanması noktasında çok önemli bir işlevi görmektedir. Zaman zaman bazı siyasi çevrelerin muhtarların ve köy halkının istekleri doğrultusunda öğrenci sayısı çok az, öğretmeni yetersiz, fiziki anlamda bitik okulların yeniden açılması söz konusu olup bu duruma derhal son verilmelidir. Bu hata hem eğitimin kalitesini düşürür hem de ülke ekonomisine ciddi zararlar verir”.

K20:“Taşınmalı eğitim uygulamasına devam edilebilir. Veya kampüs şeklinde merkezi kurumlar inşa edilebilir. İçinde sağlık ekibi, modern yemekhaneler, spor sahaları, bahçe vb. öğrencilerin kendilerini evlerinden, köylerinden uzak hissetmeyecekleri alanlar yapılabilir. Okul olmayan köy ve mezralarda yaşayan çocuklar için eğitimde fırsat eşitliği sağladığından taşınmalı eğitim sistemin geliştirilerek devam etmesi gerekmektedir.”

TARTIŞMA ve SONUÇ

Taşınmalı eğitim yapılan ilkokul ve ortaokullarda yönetici ve öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini incelemek amacıyla yapılan bu araştırma, nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanarak yapılmış bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubu Tokat ili Turhal ilçesinde görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ise gerçekleştirilebilirlik, erişilebilirlik, uygunluk ve gönüllülük esasları temelinde ve nispeten daha yoğun etkileşimler sağlanabileceği düşüncesiyle araştırmacının görev yaptığı ilde bulunan okullardan seçilmiştir. Bu çerçevede amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ve kolay ulaşılabılır durum örneklemesine dayalı bir seçim yapılmıştır. Yapılan araştırmada toplam 20 öğretmenin katıldığı görülmüştür.

Öğretmenlerin 3 tanesi kadın, 17 tanesi erkektir. Yaşları olarak bakıldığında; 30 ve daha az yaşa sahip 3 öğretmen, 31-40 yaş arasında 9 öğretmen, 41 ve üzeri yaş olarak da 8 öğretmen katılım sağlamıştır. Kıdem olarak bakıldığında, 10 yıl ve daha az kıdeme sahip 7 öğretmen, 11-20 yıl kıdeme sahip 7 öğretmen, 21-30 yıl kıdeme sahip ise 6 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerin taşıma

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

merkezi bir okulda çalışma yılları incelendiğinde, 5 yıl ve daha az sürede çalışan 6 öğretmen, 6-9 yıl arasında çalışan 8 öğretmen, 10 yıl ve daha fazla çalışan 6 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerin 2 tanesi ilçe merkezinde, 2 tanesi kasabada, 16 tanesi de köyde çalışmaktadır.

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen, açık uçlu sorulardan oluşan ve her bir paydaş grubu için ayrı ayrı geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak toplanmıştır. Bu çalışmada veriler betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir.

Öğretmenlerin Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında fiziki durum ile ilgili yaşadıkları sorunlara yönelik; hijyen şartlarının sağlanamadığı, yemekhanenin yetersiz olduğu, yetersiz ısıtma sistemi ve servislerin geç geliyor olması, öğle araları çocukları kontrol etmenin zor olması, servislerin zamanında gelmemesi ve taşırken acele etmeleri, serviste şoförden başka yardımcı olmaması, yemekhanenin küçük olması, okulun taşımali olmasından dolayı okul dışı etkinliklerin yapılamaması, sınıf mevcutları bazen sınıf kapasitesinin üstüne çıkması ve personel sorunu gibi sonuçlar elde edilmiştir.

Öğretmenlerin Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında fiziki durum ile ilgili çözüm önerilerine yönelik; taşıma merkezlerine ihtiyaca yönelik yemekhane yapılması, taşımali sistemde gerçekten merkezi olabilecek kampüs şeklindeki yerler belirlenmeli ve topluca taşımalar oraya yapılmalı, daha fazla denetim ve iyileştirme ile yapılmalı, her türlü ihtiyacı cevap verecek özel personeli olan temiz yemekhaneler yapılmalı, daha geniş sınıflar oluşturulmalı, öğrencilerin kullandığı alanlar geliştirilmeli, servis şoförlerinin cezai yaptırımları fazla olması, taşıma şirketine verilen ihalelerin zamanın da yapılması ve bu konuda okulların mağdur edilmemesi gibi ifadelerin verildiği görülmüştür.

Öğretmenlerin Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında taşıma ile ilgili sorunlara yönelik; servislerin farklı gelebiliyor olması ya da geç gelmesi, serviste koltuk yetersizliği, servis şoförünün yerine başkasını göndermesi ya da farklı servis aracının gelmesi, caydırıcı cezalar verilmemesi, servislerde yardımcı personel olmaması, şoförler belli bir kurs ve eğitime tabii tutulmaması, tutanak tutulup gönderilmesine rağmen çözüm üretilmemesi, aracın ihale şartnamesine uymaması, araç bozulduğunda ya da şoför hastalandığında esneklik sağlanmaması, ailelere bu konuda eğitim verilmemesi, araçların mevzuata uygun olmaması, başka bir plaka veya şoförün taşımayı gerçekleştirilmesi, servis araçlarının yeterince denetlenmemesi nedeniyle araçlardaki teknik aksaklıklar nedeniyle oluşabilecek kaza riski olması güvenlik sorunu oluşturması, öğrenci dışında normal yolcu almaları neticesinde ayakta kalan öğrencilerin olması gibi sonuçlar elde edilmiştir.

Öğretmenlerin Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında taşıma ile ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri olarak; gerekli yaptırımları katı bir şekilde uygulaması, denetimlerin daha da sık olması, ihale şartnamesinde şoför veya araçla ilgili mazeret durumları dikkate alınması, cezalar

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

caydırıcı olması, ihale şartnamesinden taviz verilmemesi, sadece fiyat anlayışı ile değil kalite araç ve eğitimli şoförler olması, araçların kontrolünün okul idarelerinden alınıp tamamıyla kolluk kuvvetlerine verilmesi, daha etkili olabilmesi için taşımali eğitim yapan okullarda nöbet tutan öğretmenlerin nöbet ücretlerinin normal nöbet ücretlerinden farklı olması gibi öneriler verdikleri görülmüştür.

Öğretmenlerin Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında yemek ve yemekhane ile ilgili sorunlara yönelik; yemeklerin yetersiz olması, su verilmemesi, ekmek yetersizliği, yemekhane çalışan sayısının yetersizliği, yemek çeşidinin azlığı, yemekhanelerin fiziki ortamları uygun değil alanın küçük olması, yemeklerin çok kötü besin değerinin düşük olması, sürekli makarna pilav ve etsiz sulu yemek verilmesi, menü de yazanla getirilen yemek farklı olması, yemekhanelerin temizliği ve düzeni için yeterli malzeme gönderilmemesi, yemekler şartname uygun gelmemesi, yemeklerin farklı gelmesi, yemeklerin çoğu zaman dökülüyor olması, etsiz ve lezzetsiz olması, okulda yemekhane bulunmaması, yapılan yemeklerin özensiz yapılıyor olması, kullanılan yağ ve malzemelerin çok kaliteli olmaması, öğrencilerin okul içinde okul sorumluluğunda yemek yemeleri öğrencilerin sorumluluğu açısından idareye ciddi sorumluluklar yüklüyor olması, yemek dağıtım yapacak ortamın hijyen sorunlarını giderecek personel bulunmaması, yemek miktarının bazen yeterli miktarda olmaması, gelen meyvelerin genellikle çürük olması gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında yemek ve yemekhane ile ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri olarak; yemek çeşidinin artırılması, yemeklerin yanında su olması, kış aylarında ısınma sorunun çözümü için ısıtıcılar konması, menüler belirlenirken çocuklardan da fikirler alınması çocukların seveceği yiyecekler eklenmesi, yemek şirketleri daha iyi seçilmesi, ihalelerin zamanında yapılması çocukların mağdur edilmemesi, şirketlerin denetlenmesi menüye uygun yemek çıkmadığı zamanlarda gereken cezalar verilmesi, yemeklerin öğretmen evlerinde yapılabilmesi, öğle yemeklerini yiyebilecekleri yemek salonu yapılması, yüklenici yemek şirketinin daha yeterli denetlenmesi, denetlemeler sonucunda yaptırımların caydırıcı uygulanması, okulların sorumluluğu alınması, taşıma merkezli okullara personel görevlendirmesi yapılırken pozitif ayrımcılık yapılarak personel görevlendirilmesi, kalite kontrol mekanizmalarının daha seri ve muntazam çalışmaları, et ve et türlerinin yemekte çok olması, yemeklerin sıcak olması gibi öneriler verdikleri görülmüştür.

Öğretmenlerin Taşımali Eğitim Sistemi Uygulamasında eğitim öğretim süreci ile ilgili sorunlara yönelik; ders dışı etkinlik veya kurs yapıldığında taşımali öğrenciler katılmak istememeleri, servisin kurslara göre planlanmaması, taşımali gelen öğrencilerin rahatsızlanmaları durumunda veliye ulaşma, evlerine gönderilmeleri konularında sıkıntılar olabilmesi, öğrenciler evlerinden uzakta olduğundan okula uyumları geç olması, ilkokul ortaokul aynı taşıma merkezi okullarda ilkokulun ve ortaokulun farklı çıkış saatlerinin olması, öğrencilerin beklemesi, taşımali gelen öğrencilerde uykusuzluk sorunu, servisi kaçıran öğrencilerin dersten geri kalması, veli öğretmen iletişim

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

yetersizliği, yemekten sonra çocuklar denetimsiz kalması, çocuklar okuldan kaçmaya çalışıp bakkala gitmeye kalkışması, birleştirilmiş sınıftan gelenler akademik olarak geri kalıyorlar olması, farklı köylerden gelen öğrencilerle okulun olduğu köydeki öğrenciler arasında olumsuz durumlar yaşanması, ilkokulda çocukların küçük olması ve ortaokul öğrencileriyle taşınmaları akran zorbalığına sebep olması, öğrencilerin çeşitli sebeplerle okula devam edememeleri, öğrencilerin erkenden kalkmaları nedeniyle motivasyon eksikliği ve yolculukta geçen süreler öğrenci başarısını olumsuz etkilemesi, öğrencilerin kahvaltı yapmadan okula gelmeleri, öğrenciler arasında ayrışma daha belirgin halde ortaya çıkması gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasında eğitim öğretim süreci ile ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri olarak; taşınmalı öğrencilere basit düzeyde kahvaltı verilebilmesi, servislerin daha modern hale getirilmesi sağlanması, öğrencilerin öğle aralarında ve ders bitimlerinde bekleyebilecekleri sosyal ortamlar sağlanması. Taşınmalı okullara gerekli durumlarda araç desteği sağlanması, her bölgenin kendine göre bir öğretmenler kuruluyla taşıma sistemi in karar alması ve bunun uygulanması, kurs ve eğitim öğretim dışında yapılan faaliyetlere taşınmalı öğrencilerin katılabilmesi için planlamada okullara yetki verilmesi, taşınmalı eğitim ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmalı ve yasal altyapısı oluşturulması, taşınmaların saatlerinin ayarlanması, gerekirse okul saatlerinin ayarlanması, en azından hafta sonları da servis hizmeti verilmesi, etkinliklere ve kurslara göre taşıma saatinin esnetilebilmesi, çocuklara rehberlik eğitimi verilmesi, tüm sorumluluğun idare ve öğretmenlere verilmesi uygulamasının farklı çözümlerle desteklenmesi gibi ifadelerin verildiği görülmüştür.

Öğretmenlerin Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulamasının genel olarak değerlendirilmesi olarak; okul olmayan köy ve mezralarda yaşayan çocuklar için eğitimde fırsat eşitliği sağladığından taşınmalı eğitim sistemin geliştirilerek devam etmesi, genel anlamda pek başarılı bir sistem değil ama yatılı okul sisteminden daha iyi olduğu, eksikliklere karşı gereken cezalar verilirse daha iyi olacağı, kırsaldaki öğrencilerin eğitime erişimi noktasında önemli bir uygulama olduğu, dezavantajı çok fazla bir sistem ancak öğrencilerimizin eşitlik ilkesine göre eğitim öğretime erişimleri açısından da olmazsa olmaz bir sistem olduğu, taşınmalı eğitim uygulaması hem öğretmenler hem de idareciler için ciddi manada sorun teşkil ettiği gibi ifadelerin verildiği görülmüştür.

Taşınma şoförleri acil durum ve ilkyardım bilgisine sahip olmadığından öğrencilerin can güvenliğinin tehlikede olduğunu destekleyen farklı araştırmalara da rastlanmıştır (Özen, 2008). Yine taşınmalı eğitimde veli görüşleri sonucunda yapılan başka bir araştırmada, velilerin birçoğu taşınmalı araç şoförlerinin eğitimini yeterli görmemektedir (Taşdemir, 2010). Hakeza başka bir araştırmada taşınmalı eğitim uygulamasını öğretmen görüşleri bağlamında incelemesi sonucunda öğretmenler taşıma şoförlerinin eğitimsiz olduğu görüşünü belirtmişlerdir (Timur, 2017).

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

Taşımali eğitim kapsamında olan öğrencilerin anneleri ile yapılan bir çalışmada çalışmaya katılan anneler, taşıma araçları ile ilgili olarak; araçların yüksek model olmasını, okul taşıma aracı özelliklerini taşımasını yani emniyet kemeri, levha ve işaretler ile kullanışlı olması ve kamera gibi donatımsal malzemelerinin olması gerektiğini belirtmişlerdir (Kadiroğlu ve Tüfekçi, 2017). Taşımali eğitim sisteminin uygulanmasının öğretmenlerin görüşü bağlamında değerlendirildiği bir çalışmada taşıma araçlarının park yerlerinin olmayışı sorun olarak bildirilmiştir (Timur, 2017).

Yönetici ve öğretmenlerin taşımali ilköğretim okullarında karşılaştıkları sorunlardan bir tanesi de taşıma şoförlerinin servis araçlarına ara sıra öğrenci dışında yolcu aldığı görüşüdür (Küçük, 2010). Taşımali eğitimde veli görüşleri doğrultusunda tespit edilen sorunlardan biri de taşıma şoförlerinin yöre halkını taşıma servisine bindirdiği yöndedir (Taşdemir, 2010).

Konuyla ilgili bir başka çalışmada ilköğretim okullarında taşımali eğitim kapsamında karşılaşılan güçlükler yönetici ve öğrenci görüşleri bağlamında değerlendirildiği çalışmada, taşıma araçlarının ara sıra yetkili olmayan kişiler tarafından da kullanıldığı bir sorun olarak belirtilmiştir (Turan, 2011).

Taşımali eğitim uygulamasında öğrenci ve öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler araştırmasında öğrencilerin karşılaştıkları problemler belirtilirken, taşıma araçlarında öğrencilerin ayakta yolculuk yapmak zorunda kaldıkları ve buna bağlı olarak araç içerisinde düştükleri belirtilmektedir (Ağırkaya, 2010). Yapılan çalışma neticesinde elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

-Araştırma sonuçlarına göre servis, yemek, eğitim-öğretim ve okul veli ilişkileri boyutlarında istenen nitelikler elde edilmediğinden bu boyutlardaki hizmetlerin geliştirilmesi yükseltilmesi için olanakların ve denetimlerin artırılması gerekmektedir.

-Servis şoförlerinin eğitim seviyesi hizmet içi eğitim benzeri faaliyetlerle yükseltilmelidir.

-Servis araçlarının denetimi sadece okul müdürlüklerine bırakılmamalı. Bu araçların denetimi periyodik olarak trafik ekiplerince gerçekleştirilmelidir.

-Öğrencilere verilen yemeğin sağlık ve hijyen açısından niteliği artırılmalı ve kalorisi yükseltilmelidir. Yemek hizmetlerinin denetimleri sağlık ekipleri tarafından periyodik olarak gerçekleştirilmelidir.

-Taşımali gelen öğrencilerin yemek yiyebileceği uygun bir ortam oluşturularak, bu alandan sorumlu bir personel çalıştırılmalıdır.

-Taşıma merkezi okulların iş yükleri azaltılmalıdır. Bu okullardaki yöneticilere, öğretmenlere taşıma faktörüne bağlı olarak artı ücret ödemesi yapılmalıdır.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

-Taşıma merkezi okullara memur ve taşıma güvenliğini sağlayacak personel görevlendirilmesi yapılmalı.

-Okul veli ilişkileri güçlendirilmelidir. Zira okul veli ilişkileri arttıkça okul servis hizmetleri artmaktadır

KAYNAKLAR

- Altunsaray, A. (1996), *Taşınmalı ilköğretim uygulamasının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arı, A. (2000). *İlköğretim uygulamalarının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilek, E., & Kale, M. (2012). Taşıma merkezi okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre taşınmalı eğitim uygulaması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, (GUJGEF)*, 32(3), 609-632.
- Büyükkaragöz, S. & Hasan S. (1995). *Taşınmalı ilköğretim uygulamaları*. *Eğitim ve Bilim*, 19(96), Ankara.
- Cinoğlu, M., Öztürk, M. & Demir, H. (2014). Birecik'te taşınmalı eğitim uygulamalarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 211-229
- Kavak, Y. (1997). *Dünya 'da ve Türkiye' de ilköğretim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kaya, A. & Aksu, M. (2009). Fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanmasında bir adım olarak taşınmalı eğitim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 178-179
- Kayhan, M. (2014). *Öğretmen ve öğrencilerin taşınmalı eğitim uygulamasına ilişkin metaforlarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kefeli, S. (2005). *İlköğretim uygulamalarının değerlendirilmesi, normal, yatılı ve taşınmalı ilköğretim okullarının karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçükkoğlu, A. & Küçükkoğlu, K. (2006). Taşınmalı ilköğretim uygulaması üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 11-18.
- Küçüksüleymanoğlu, R. (2006). Taşınmalı eğitim (Bursa İli Örneği). *İlköğretim Online*, 5(2), 16-24.
- Resmi Gazete. (2012). *İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. 11.04.2012 tarih ve 28261 Sayılı Resmi Gazete
- Şimşek, H. Ve Yıldırım, A. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yalçın, K. Y. (2006). *Yerleşik ve taşınmalı eğitim yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin toplumsallaşmasında beden eğitimi ve sporun önemi: Kütahya ili örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeşilyurt, M., Orak, S., Tozlu, N., Uçak, A. & Sezer, D. (2007). İlköğretimde taşınmalı eğitim araştırması Van il merkezi örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 197-213.
- Yurdabakan, İ., & Tektaş, M. (2013). Taşınmalı ilköğretim öğrencilerinin taşınmalı eğitime ilişkin görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(3), 511-527.